

RÄDDA SVARTEDALENS VILDMARK

Rädda Svartedalens Vildmark får härmed redovisa följande verksamhetsberättelse för 2011, det fjortonde verksamhetsåret som formellt bildad förening, och med den huvudsakliga uppgiften att tillvarata Svartedalens natur-, kultur- och friluftsvärden inom Svartedalens f.d. kronoparker.

Ändamål

Rädda Svartedalens Vildmark har, enligt de stadgar som antogs vid en konstituerande stämma 1997-03-03 i Kungälv, som syfte att verka för att skydda och bevara Svartedalens natur- kultur- och friluftsvärden. Föreningens uppgifter är:

- ☐ att verka för att bilda naturreservat eller andra skyddsformer av f.d. Assidomäns kronoparksområde på ca 4500 hektar och att landskapsekologisk planering genomförs i hela Svartedalen
- ☐ att genom informationsverksamhet, utställningar exkursioner och föreläsningar skapa en opinion hos allmänheten för Svartedalens vildmark och dess stora natur- kultur- och friluftsvärden.
- ☐ att bedriva insamlingar till stöd för markinköp och skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer i Svartedalen

Styrelse

Styrelsen har under året haft följande sammansättning:

Ordförande

Kåre Ström	Kungälvornitologerna Göteborgs Ornitologiska Förening
------------	--

Sekreterare

Stig Johannesson	Kungälvsv Naturskyddsförening
------------------	-------------------------------

Kassör

Bertil Olsson	Svartedalens Jakt- och Viltvård
---------------	---------------------------------

Övriga styrelseledamöter

Christina Carlsson	Bange släktförening
Ragnhild Crawford	Kungälvsv Naturskyddsförening
	Kungälvsvornitologerna
Bertil Jansson	Kungälvsv Naturskyddsförening

Thomas Myremark	Stenungsunds Naturskyddsförening
Ingemar Pedersen	Sportfiskarna i Väst
Lars Peterson	Kungälvsv Naturskyddsförening
	Kungälvsvornitologerna
Roland Wentzel	Kungälvsv Orienteringsklubb

Revisorer: Kurt Axelsson och Björn Thorén, Kungälv

Årsberättelsen 2011

Sammanträden och möten

Styrelsen har haft 7 protokollförda sammanträden utöver årsmötet. Föreningen har även vid olika tillfällen träffat representanter från berörda kommuner, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Västkuststiftelsen samt markägare i olika frågor som rör skogsbruk, vindkraft, väg- och vattenregleringsfrågor, skötsel och arrendefrågor inom jakt och fiske samt natur- kultur- och friluftsförhållanden i Svartedalens naturreservat. Föreningen har även deltagit på ett möte i slutet av november med det s.k. Svartedalsrådet, där ett antal skötselfrågor av olika slag diskuterades mellan Västkuststiftelsen, berörda kommuner, markägare och förvaltare samt Rädda Svartedalens Vildmark.

Fältarbeten och exkursioner

Under året har ett antal exkursioner och fältarbeten ägt rum i Svartedalen, bl.a. i samband med guidningar, skogsbruk, utredningar och inventeringar, vatten- och vägfrågor, röjning och restaurering av torpruiner samt information till föreningar och till en intresserad allmänhet. Föreningen har under året lagt ned ett stort arbete på skogsavverkningar, ärenden som rör reservats- och Natura 2000- frågor, naturvårdsobjekt och skötsel samt på uppföljning av tidigare inventeringar och utredningar i Svartedalens naturreservat. Det har även gällt frågor som rör friluftslivet, stigar, rastplatser, jakt- vilt- och fiskefrågor samt problem med nedskräpning och bristande vägunderhåll i området. Föreningen har också gjort vissa inventeringar och sammanställt uppgifter om naturvärden i sydöstra Svartedalen, där Kungälv kommun i sin vindkraftsplan har lämnat klartecken för uppförande av en vindkraftspark vid Örevattensåsen.

Föreningen har utfört vissa naturvårdsinventeringar inom områden, där den nye markägaren Våge Svensson och dennes förvaltare, stiftelsen Skogssällskapet, har planerat omfattande avverkningar och gallringar. Markägaren har under året inkommit med en rad anmälningar om avverkningar i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-område. Föreningens verksamhet under året har även berört kulturfrågor i Svartedalen, bl.a. restaurering av gamla torp, stigar och vägar, röjning av uppväxande träd och buskage vid igenväxande gamla torphemman och torpruiner i Svartedalen.

Exkursionsverksamheten har till övervägande del skett i samarbete med Västkuststiftelsen och med lokala naturskyddsföreningar och ornitologiska föreningar. Exkursionerna har utgjorts av olika natur- friluftsförhållanden och kulturvandringar med guidning till olika delar av Svartedalen, bl.a. till ett antal gamla torpruiner samt i form av vildmarksvandringar på olika ställen i Svartedalen, i Svartedalens naturreservat, i reservaten vid Ranebo och vid Ranebolund samt vid Gårdsjön.

Informations- och opinionsarbete

Rädda Svartedalens Vildmark har under året haft fortlöpande kontakter i olika frågor med boende i Svartedalen, samt med media och med en intresserad allmänhet, även från utlandet. Informationen om den egna verksamheten har till stor del förmedlats via föreningens hemsida, www.raddasvartedalen.nu, som delvis har omarbetats, blivit mer innehållsrik och fortlöpande uppdateras av föreningens webbmästare Anders Melin. Bertil Janssons och Olof Pehrssons tidigare framtagna informationsfoldrar över olika exkursionsmål i Svartedalen har även i år rönt stor uppskattning och varit till stor hjälp inte bara i samband med föreningens exkursioner, utan även som underlag vid restaurering av olika gamla torphemman.

Skrivelser till myndigheter, samråd m.m. om natur- och friluftsförhållanden

Rädda Svartedalens naturreservat har under året haft en omfattande och återkommande skriftväxling med en rad myndigheter och organisationer, bl.a. EU-kommissionen, Naturvårdsverket, Länsstyrelsens naturvårdsenhet respektive rättsenhet, Skogsstyrelsen, berörda kommuner, Justitieombudsmannen (JO) och med markägaren Våge Svensson och dennes förvaltare av skogen, stiftelsen Skogssällskapet. Det har främst handlat om det pågående skogsbruket, avverkningar i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-områden. Skrivelserna har även rört konsekvenserna av det pågående skogsbruket för friluftslivet och den biologiska mångfalden, bl.a. för de fågelarter och naturtyper i området som har skyddsstatus enligt EU:s fågel- respektive habitatdirektiv. Föreningen har även visat på konsekvenserna av Skogssällskapets utförsäljning av skogsmarken i Svartedalens naturreservat, där det skett en successiv utarmning av den biologiska mångfalden och en försämrad eller mer osäker bevarandestatus för ett antal av de skyddsvärda fågelarterna enligt EU:s fågeldirektiv. Föreningen har också i skrivelser till Naturvårdsverket, Länsstyrelsen och till regeringen begärt ytterligare skydd av hotad och värdefull skogsmark i området. Föreningen har kritiserat berörda myndigheter för att ännu inte ha genomfört bevarandearbetet och skyddet av Natura 2000-arterna och deras livsmiljöer. Det gäller även den skogsbruksplan, som togs av stiftelsen Skogssällskapet i samband med försäljningen av skogsmarken till den nye markägaren, Våge Svensson. Den gjordes inte Natura 2000-anpassad och har en betydligt lägre hänsynsnivå än vad som tidigare uppgivits för EU-kommissionen och föreningen

Skogsbruket i Svartedalens naturreservat – anmälan till rättsenheten och till JO

Föreningen ansåg att utförsäljningen av stiftelsen Skogssällskapets stora markinnehav i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-område ägde rum i strid med stiftelsens stadgar, som föreskriver stor hänsyn till natur- och friluftslivets intressen. Föreningen har under året inkommit med kompletterande uppgifter till rättsenheten på Länsstyrelsen, som har att pröva om stiftelsens verksamhet har stått i överensstämmelse med stiftelsens stadgar. Trots att Länsstyrelsen tillskrivit och informerat Skogssällskapet om att en Natura 2000-anpassad skogsbruksplan på ca 17 % hänsynsnivå skulle gälla för den försålda skogsmarken i reservatet, tog Skogssällskapet inför försäljningen en ny och helt annan skogsbruksplan med endast ca 6 % hänsynsnivå. Den nye markägaren, Våge Svensson, har informerats om detta och föreningen har i skrivelser till Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen begärt ett stopp för vidare avverkningar tills denna fråga utretts. Det gäller även frågan om vilka markområden som bör lösas in av staten eller på annat sätt skyddas för att uppnå god bevarandestatus hos utpekade skyddsvärda arter. Tyvärr har inte myndigheterna tillmötesgått denna begäran utan tillåtit flera skogsavverkningar under året som dessutom har fått förödande följder från natur- och kultursynpunkt i flera områden. Föreningen har anmält Skogsstyrelsens handläggning av avverkningsärendena till Justitiekanslern (JK) och till Justitieombudsmannen (JO). Avverkningarna har medfört omfattande skador och ingrepp på naturvärden och kulturlämningar vid bl.a. Lilla Gräsås, Lindås gamla tomt och vid Grandalen.

Skogsavverkningar och ny väg i naturskogsområdet vid Gårdsjön

Rädda Svartedalens Vildmark hade tidigare protesterat mot Hensbackastiftelsens planerade slutavverkning på fastigheten Komperöd 3:1, som utgör ett 22 hektar stort sammanhängande naturskogsområde mellan Gårdsjön och Lysevatten i norra Svartedalen, i Stenungsunds kommun. Området har tidigare på Länsstyrelsen varit föremål för utredning vad gäller bevarande och som ett komplement till Svartedalens naturreservat. Området utgör riksintresse för natur- och friluftsliv och är föreslaget som tätortsnära naturreservat. Föreningen har utfört inventeringar i området och funnit en rad rödlistade arter och signalarter i de områden som är tänkta att avverkas. Det gäller bl.a. arter som spillkråka, mindre hackspett, talltita, fiskgjuse, havstulpanlav, hedjohannesört, mottaggsvamp, gransotdyna, kandelabersvamp, kornknutmossa och knärot.

Trots att föreningen i flera skrivelser till Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen samt till Hensbackastiftelsen och Gårdsjöstiftelsen framförde att det är helt oacceptabelt att naturskogen avverkas mot bakgrund av bl.a. flera gjorda fynd av skyddsvärda arter, avverkades området under det gångna året. Föreningen hade innan avverkningarna begärt samråd för en gemensam träff på fastigheten med berörda intressenter, men utan resultat, dvs. inget samråd kom till stånd. Länsstyrelsen ansåg sig inte kunna lösa in och skydda området, då det inte ansågs prioriterat med hänvisning till den regionala skogsstrategin. Rädda Svartedalens Vildmark hade även ifrågasatt avverkningens omfattning och syfte utifrån de samlade natur- forsknings- och sociala värden som hittills har rått på fastigheten. Stora ingrepp, bortsprängning av berg och dikning och anläggande av en ny väg för avverkningen har också skett i området. Även Stenungsunds kommun och Naturskyddsföreningen i Bohuslän har varit kritiska och i skrivelser och motsatt sig att avverkning skulle ske.

Avverkningar i naturreservatet och Natura 2000- området – anmälan till JO och till JK

Under året har den nye markägaren och Skogssällskapet genomfört omfattande gallringar och avverkningar i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-område. Avverkningarna vid Lilla Gräsås, Lindås och Grandalen, har fått förödande konsekvenser från natur- kultur- och friluftssynpunkt. Två av dem, Lilla Gräsås och Lindås utgör populära utflyktsmål med gamla torpruiner och andra kulturlämningar (föreningen har tryckt upp exkursionsfolder i färg och har återkommande exkursioner till dessa ställen). Bohusleden går längs med och delvis igenom Grandalen, Områdena som avverkats är av riksintresse för natur- och friluftsliv. De ingår i Svartedalens naturreservat. De omfattas även av Natura 2000 enligt EU:s fågeldirektiv, där 14 fågelarter är angivna i bevarandeplanen som särskilt skyddsvärda i området.

De planerade avverkningarna blev utförda utan samråd med Rädda Svartedalens Vildmark och trots skriftlig begäran och ett omfattande sammanställt och inskickat faktaunderlag om natur- och kulturvärden från föreningens sida. De negativa effekterna på natur och kulturvärden samt för friluftslivet har blivit omfattande. En nyckelbiotop vid Lilla Gräsås skadades av avverkningsmaskiner, liksom en fast fornlämning, och flera kulturlämningar och kulturspår har skadats eller helt körts sönder (fägata, källa, jordkällare, stenmurar, gamla vägar och stigar). Habitat och boträd m.m. för häckande Natura 2000-arter har skadats eller försvunnit (gäller särskilt skyddsvärda EU-arter som tjäder och sparvuggla och den rödlistade nötkråkan). Stora körskador har också uppstått i området med negativa hydrologiska och miljömässiga effekter (jorderosion efter meterdjupa hjulspår, utdikningseffekter, skador i våtmark, läckage av hydraulolja el. dylikt från skogsmaskiner), vilket har framgått av flera tidningsnotiser och bildreportage. Liknande effekter eller skador skedde även i samband med avverkningar vid Lindås och vid Grandalen. Vid en presskonferens i fält med representanter från Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen någon vecka efter avverkningarna filmade Sveriges television ingreppen och skadorna och ett inslag sändes både i Rapport och i Västnytt. Föreningen har beslutat att informera EU-kommissionen om skadorna och handläggningen av avverkningarna och att återaktualisera ett tidigare inlämnat klagomål till kommissionen.

Stenstugan, Svarvareåsen och andra kulturlämningar

Rädda Svartedalens Vildmark har sedan lång tid engagerat sig i frågor som rör restaurering, bevarande och levandegörande av gamla torpmiljöer och andra kulturspår i Svartedalens naturreservat. Föreningen har på uppdrag av Väst kuststiftelsen sammanställt en förteckning av olika torphemman, som ett underlag för en prioritering av olika åtgärdsinsatser, t.ex. röjning och skyltning av olika objekt. Bland de mest prioriterade kulturmiljöerna är Stenstugan, där föreningen sammanställt historiska uppgifter över tidigare ägare, bruks- och levnadsförhållanden på torpet och ansökt hos Länsstyrelsen om en byggnadsminnesförklaring av torpet. Ett engagerat arbete har utförts av Banges släktförening, som har sina ”rötter” i torpet och som är medlem i

Rädda Svartedalens Vildmark. Torpet ansågs dock inte vara tillräckligt intakt och i ursprungligt skick för att kunna byggnadsminnesförklaras.

Vindkraftsplaner som berör Svartedalens naturreservat

Rädda Svartedalen har genom skrivelser och uppvaktningar agerat för att vindkraftslägen i Svartedalen skall utgå ur de vindkraftsplaner som redovisats under året av Stenungsunds respektive Kungälv kommun. Lilla Edet har dragit tillbaka sina planer på uppförande av vindkraftverk vid Stendammen och Helgesjön. Kungälv kommunfullmäktige har däremot antagit en vindbruksplan och ställt sig positiva till uppförande av vindkraftsparker i sydöstra och sydvästra Svartedalen, Örevattensåsen och vid Dalen, områden som föreningen var starkt kritisk till. Föreningen har lämnat yttrande över planerna och motsatt sig uppförande av vindkraftverk i dessa områden. Föreningen anser att vindkraftverken kommer att påverka natur- och friluftsvärden negativt i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-områden. De planerade verken ligger i direkt anslutning till Svartedalens naturreservat och Natura 2000- områden och berör ett stort antal skyddsvärda arter, varav flera hotklassade fågelarter, bl.a. orre, tjäder och nattskärre.

LONA-projekt i Svartedalen

Rädda Svartedalens Vildmark har påbörjat ett s.k. LONA-projekt, där staten lämnar visst stöd till ideella projekt. Föreningen kommer att i samarbete med Väst kuststiftelsen och berörda kommuner att ta fram en guidebok över ett antal populära utflyktsmål och vandringsleder. Boken kommer även att innehålla en kortfattad beskrivning över naturen och friluftslivet samt områdets historik och kulturhistoria. Arbetet bedrivs i huvudsak av en mindre arbetsgrupp och kommer att pågå under några år. Det är tänkt att guideboken skall innehålla ett rikligt bildmaterial och vägledande kartor över varje besöksobjekt.

Sammanfattning och slutord

Rädda Svartedalens fjortonde verksamhetsår i Svartedalen, 2011, blev ett dramatiskt och innehållsrikt år. Stiftelsen Skogssällskapets utförsäljning av sitt stora skogsinnehav i Svartedalens naturreservat och Natura 2000-område har medfört en rad problem. Antalet gallringar och avverkningar av skyddsvärd skog har ökat påtagligt i den nye markägarens regi, vilket även aktualiserat behovet och nödvändigheten av att få till stånd ytterligare skydd av värdefull skogsmark i reservatet. Ägarskiftet har även medfört ändrade arrendeförhållanden, t.ex. höjda arrenden vad gäller jakt och sportfiske samt ett sämre vägunderhåll.

Avverkningarna vid Lilla Gräsås, Lindås och Grandalen, har fått förödande konsekvenser från natur- kultur- och friluftssynpunkt. Två av dem, Lilla Gräsås och Lindås utgör populära utflyktsmål med gamla torpruiner. Flera kulturlämningar och kulturspår har skadats eller helt körts sönder av avverkningsmaskiner, bl.a. fägata, källa, jordkällare, stenmurar, gamla vägar och stigar. Livsmiljön för häckande Natura 2000-arter har skadats eller försvunnit för flera särskilt skyddsvärda EU-arter som tjäder och sparvuggla och den rödlistade nötkråkan. Stora körskador har också uppstått i området med negativa hydrologiska och miljömässiga effekter; jorderosion efter meterdjupa hjulspår, utdikningseffekter, skador i våtmark, utsläpp av hydraulolja el. dylikt från skogsmaskiner, vilket har framgått av flera tidningsreportage och TV-inslag.

Föreningen har genom skrivelser och på andra sätt agerat för att få till stånd inlösen av ytterligare skyddsvärd skogsmark genom Naturvårdsverkets försorg för att kunna uppnå god bevarandestatus för utpekade Natura 2000-arter. Rädda Svartedalens Vildmark har även agerat för bättre vägstandard och vägunderhåll och har genom skrivelser uppmärksammat myndigheter och förvaltare på flera problem, ansvarsfrågor, gropar och håligheter, vattenansamlingar och

erosion till följd av dålig avrinning samt bristande snöröjning i stora delar av Svartedalen.

Föreningen har även arbetat med kulturfrågor, bl.a. en torpinventering för prioritering av åtgärdsinsatser. Föreningen har även hållit ett stort antal kultur- och naturvårdsinriktade exkursioner och guidningar under året i Svartedalen. Föreningen har även agerat för att förhindra uppförande av vindkraftsparker inne i och i anslutning till naturreservatet, vilket bl.a. rör områden i södra Svartedalen i Kungälv kommun.

Föreningen har också behandlat olika frågor som rör vatten- och fiske, jakt och viltvård samt nedskräpning och vägunderhåll. Föreningen har i samarbete med Västkuststiftelsen och berörda kommuner påbörjat ett LONA-projekt, där visst ekonomiskt stöd utgår till ideella föreningar. Föreningen kommer att i samarbete med Västkuststiftelsen och berörda kommuner att ta fram en guidebok över ett antal populära utflyktsmål och vandringsleder. Boken kommer även att innehålla en kortfattad beskrivning över naturen och friluftslivet samt områdets historik och kulturhistoria.

Föreningen har också kunnat konstatera att intresset för Svartedalens vildmarksområde är mycket stort och utgör ett av de mest välbesökta naturreservaten i västra Sverige. Föreningen har under året kontinuerligt fått flera förfrågningar om Svartedalen och vi har kunnat notera många besök på vår hemsida. Vi ser det som en av våra viktigaste uppgifter att slå vakt om Svartedalens natur- kultur- och friluftsvärden samt försöka nå ut till fler människor och locka dem att besöka och uppleva detta värdefulla och ännu storslagna tätortsnära vildmarksområde.

Rädda Svartedalens Vildmark

Kungälv den 1 mars 2012

Christina Carlson Ragnhild Crawford

Bertil Jansson Stig Johannesson

Thomas Myremark Bertil Olsson

Ingemar Pedersen Lars Peterson

Kåre Ström Roland Wentzel

